

C h a p t e r

1

ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง Sufficiency Economy Philosophy

บุญทัน ดอกไธสง

* ศาสตราจารย์ ดร., ผู้อำนวยการโครงการปริญญาเอก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่อง ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และศึกษาใช้หลักวิชาการ 9 ประการดังนี้ 1) พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในวาระต่าง ๆ เช่น จากวารสารชัยพัฒนา ฉบับประจำเดือนสิงหาคม 1999 เป็นต้นมา 2) ชัยวัฒน์ วิบูลย์สวัสดิ์: บทความ SEP (2550) 3) คำนาย อภิปรัชญาสกุล (2537) 4) สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเพื่อศึกษารายละเอียดของ SEP (2550) 5) องค์การสหประชาชาติปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 6) อี เอฟ ชูมคเกอร์ (Schumacher, E. F., 2554) 7) อมรรตยา เสน (Amartya Sen, 2013) นักเศรษฐศาสตร์เจ้าของรางวัลโนเบล เน้นถึงความสำคัญของความเท่าเทียมกันตามหลักเมตตาซึ่งเป็นมรดกแห่งพระพุทธเจ้า (On the Heritage of Buddha) 8) มรรค 8 องค์ประกอบแห่งความสำเร็จด้วยทางสายกลาง Middle Path 9) บุญทัน ดอกไธสง ได้เสนอสมการ $(N \times 100)/4$ เพื่อบ่งชี้จุดพอด้วยการวัดด้วย

หลักการ 9 ประการนี้ สนับสนุนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว บุญทัน ดอกไธสง มีความคิดเห็นเพิ่มเติม 3 ประการ 1) ให้เส้นพอคือเส้นไม่พอ 2) สมการ $(N \times 100)/4$ n คือ จำนวนปัจจัย 4 ผลลัพธ์ที่ได้คือ เพียง 3) พัฒนาการต่อจากเศรษฐกิจพอเพียง คือ ปัจจัย 4 ระดับพอคือเมื่อมีปัจจัย 4 แล้วพัฒนาระดับ 5 ให้มีการศึกษาและส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย ระดับ 6 มีการกระจายปัจจัย 4 อย่างเป็นธรรม ระดับ 7 ประชาชนมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความปลอดภัยและสันติภาพ ระดับ 8 ใช้หลัก KSM Model เพื่อพัฒนาบุคลากรและชุมชนให้เข้มแข็งเพื่อรองรับเศรษฐกิจพอและเพียง

คำสำคัญ: ข้อสังเกต/ เศรษฐกิจพอเพียง/ KSM โมเดล

Abstract

Objectives of this paper were to support the concept and implementation of self-sufficiency economy philosophy. The method used nine academics principles which comprised: 1) the Royal Remarks of His Majesty the King, Rama 9 2) Chaiyawat Wibulswasdi (2007) 3) Kamnai Apiprachaskul (1994) 4) National Economic and Social development council (2007) 5) United Nations praised the sufficiency economy philosophy of the King Rama 9 6) Ernst Friedrich Schumacher (2011) 7) Amartya Sen (2013) 8) Eightfold-path 9) Boonton Dockthaisong (N x 100)/4 principles that used to be indicators of POR therefore those 9 principles were supported the SEP of the King Rama 9.

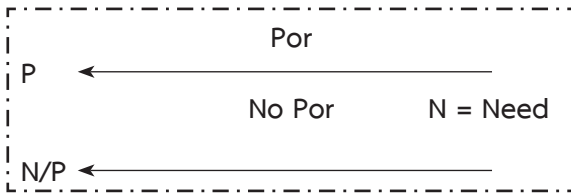
Boonton Dockthaisong presented four of his opinions as 1) POR-LINE was equivalent to having POR but under the POR-LINE wasn't POR 2) $(N \times 100)/4$, N was the number of factor 4 = Peng (Peng was the measurement scale) 3) From the factor 4 was developed to factor 5, the promotion of education and democracy, then developed to factor 6, which was equity and equal distribution of factor 4, to all citizens and followed by factor 7, people participation to build the security and peace of the nation, and factor 8 was used KSM Model to develop the people and community to strengthening the people to have POR economy to support Sufficiency Economy Philosophy.

Keywords: Royal Remarks/ Sufficiency Economy Philosophy/ KSM Model

บทนำ

หลักการเศรษฐกิจพอเพียงของพระองค์ในการอธิบายความ ซึ่งอาจจะห่างจากนักวิชาการและนักปฏิบัติที่ได้ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งได้ศึกษาเป็นระบบตกผลึกมาแล้ว ข้อเขียนและประเด็นความเห็นยึดหลักการสนับสนุนหลักการเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสำคัญความหมายปรัชญา ในพุทธปรัชญานั้น ต้องพิจารณารอบด้านเพราะปรัชญาตะวันออกนั้น คือ ตัวปัญญาล้วน ๆ (Wisdom คือ ความรู้ที่หมดความสงสัยแล้ว ไม่คลุมเครือ ไม่สงสัย หรือ in-doubt) ส่วนพอและเพียงนั้น ผู้เขียนมีทัศนะส่วนตัวที่จะต้องแยกให้เห็นความเด่นต่างและความชัดเจนดังรูประบบที่ 1

System 1

ที่มา: บุญทัน ดอกไธสง (2559ก)

P หมายถึง เส้นพอ, N/P หมายถึง เส้นไม่พอ, N หมายถึง ความต้องการ ถ้ามีเส้นพอไม่ทราบ เส้นไม่พอจะเข้าใจ พอจะเกิดคำถามพอตรงไหน

จาก 2 เส้นนี้จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจว่า ท่านจะเข้าใจความพอระดับใด ในเมื่อท่านไม่รู้เส้น N/P คือ เส้นไม่พออย่างไม่รู้ชัดเจนความหมายของปรัชญา จะหมดความหมาย ในประเด็นนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่า ปรัชญาของพระองค์นั้น มุ่งองค์ประกอบในภาษาเนื้อหาและความหมาย พอ คือสิ่งที่เป็นรูปธรรม Tangible value ไม่พอ คือ Porless ประเด็นพอและเพียงนี้จึงต้องมี ความหมายที่มีเอกลักษณ์เช่น 2 ขา 2 ตา 2 ใจ หลากหลายอารมณ์

ส่วนเพียงนั้น หมายถึง มาตรฐานที่บอกว่าบุคคลนั้น ครอบครัวนั้น ประเทศนั้น ชุมชนนั้น มีความพอและมีความเพียงพอหรือไม่ ความหมายของพอ คือ พอกิน พออยู่ได้ พอไปไหนมาไหนได้ พออิม พอเลี้ยงลูก เลี้ยงเมีย เพียง คือ การวัด พอกินเพียงใด น้อยมาก น้อย มาก และมากที่สุด (4, 3, 2, 1) เพราะประเทศทั่วโลกมักจะวัดเพียงค่าเฉลี่ยต่อหัว เช่น GDP โดยนับคนที่จนที่สุดและไม่มีสมบัติใด ๆ มาเป็นค่าเฉลี่ยกับ 12% ที่มีรายได้สูงสุด หรือสำนวนโบราณ 20 % กลุ่มผู้ครอบครองสมบัติทั้งประเทศ 80% พออยู่ พอกิน ไม่พออยู่ไม่พอกิน หรือกฎ (80 : 20 หรือ 20 : 80 %) เพียงจึงเป็น มาตรฐานเช่น สูงเพียงใด สูงเพียงตา และคนจนเขาบอกว่า สูงเพียงดิน สูงเพียงข้อ สูงเพียงหูช้าง เป็นต้น ดังนั้น ผู้เขียนจึงขอเสนอหลักการเพื่อขยายความ ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นที่ 3 คือ การอภิปรายความหมายเพิ่มเติม จากบทนำ Introduction อธิบายที่เป็นฐานหลักของนักวิชาการต้นกำหนด ในการตีความ Traditional concepts of developmental application of SEP และกรอบความคิดของ SEP (Sufficiency Economy Philosophy) ตามที่ผู้เขียนเข้าใจในความหมายเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งในคำนำนี้มีคำถามในบทความนี้พอและเพียงนั้น มีความต่างอย่างครบถ้วนตามความเห็นเพิ่มเติมในเชิงปรัชญาและภูมิปัญญา ตะวันออกซึ่งมีมิติที่ลุ่มลึกแฉกเช่นจักรวาล (Profound) การที่พระองค์ได้ทรง พระราชทานหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น พระองค์ไม่เพียงแต่เน้น อัตลักษณ์เท่านั้น แต่มีรูปลักษณ์ คือ Tangible และรูปลักษณ์หรือนามธรรม Intangible ซ้อนอยู่ด้วย ซึ่งองค์ประกอบทั้งสองจึงมีความสมบูรณ์ในความหมายของปรัชญาสมดังที่พระองค์ตรัสว่าประโยชน์จากภายในสู่ภายนอก หมายถึง จิตใจที่ตระหนักรู้ต่อสถานการณ์ปัจจัยภายนอกเป็นสภาพแวดล้อม ที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการของแต่ละชีวิต

แนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์และนักปฏิบัติการเศรษฐกิจพอเพียงตามรอยเบื้องพระยุคลบาทรัชกาลที่ 9

เศรษฐกิจพอเพียงตามรอยเบื้องพระยุคลบาทรัชกาลที่ 9 ประกอบด้วย 9 หลักการ ดังนี้

1. พระบรมโอวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง “พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในวาระต่าง ๆ เช่น จากวารสารชัยพัฒนา ฉบับประจำเดือนสิงหาคม 2542” เป็นต้นมา

2. ชัยยะวัฒน์ วิบูลสวัสดิ์ (2553): บทความ SEP ที่เสนอต่อการสัมมนาที่สถาบันบัณฑิตบริหารศาสตร์ (NIDA) (2550)

3. คำนาย อภิปรัชญาสกุล (2537, หน้า 42) ในหนังสือปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ประชุมของผู้เชี่ยวชาญ

4. สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเพื่อศึกษารายละเอียดของ SEP เพื่อบรรจุในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9-12 พ.ศ. 2560

5. องค์การสหประชาชาติปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

6. อี เอฟ ชูมัคเกอร์ (Ernst Friedrich Schumacher) บิดาแห่งเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ (Buddhist Economics) ที่หลาย ๆ คนเชื่อว่าเป็นทางเลือกใหม่ที่อยู่บน “ทางสายกลาง” ระหว่างเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม ร่วมรำลึกในวาระสำคัญการเฉลิมฉลองของวงการเศรษฐศาสตร์ทั่วโลก องค์การสหประชาชาติ 2554

7. อมรรตยา เสน (Amartya Sen) นักเศรษฐศาสตร์เจ้าของรางวัลโนเบล เน้นถึงความสำคัญของการเปลี่ยนของทุกซ์ ความเท่าเทียมกันของบุคคลและความเป็นธรรมตามหลักเมตตาต่างกันซึ่งเป็นมรดกแห่งพระพุทธเจ้า (On the Heritage of Buddha)

8. มรรค 8 องค์ประกอบแห่งความสำเร็จด้วยทางสายกลาง Middle Path

9. บุญทัน ดอกไธสง ได้เสนอสมการเศรษฐกิจพอและเพียงพอ (N x 100)/4 เพื่อป้องกันจุดพอดด้วยการวัดเพียงใด โดยอาศัยหลักเศรษฐศาสตร์ พระพุทธเจ้าเป็นหลัก

1. พระบรมโอวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ในวันที่พระองค์ขึ้นครองราชย์ ท่านจึงตรัสว่า ข้าพเจ้าจะปกครองโดยธรรม ซึ่งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามหลักการของพระองค์ได้เสนอองค์ประกอบ 9 ประการ จากคำปรารภของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 1974 โดยสังเขปดังนี้

1. หลักการบริหารข้าพเจ้าจะปกครองโดยธรรม

2. ความรักในธรรมชาติ และเศรษฐกิจชุมชน Community economy หรือเศรษฐกิจ Sufficiency economy หมายถึง เศรษฐกิจสร้างคุณภาพชีวิต economy based on quality เน้นความพอเพียง พอมีพอกิน พออยู่รอด จะเป็นเสื่อลำดับที่เท่าใดไม่สำคัญ ขอให้มีความสุขไม่โลภมาก (Craving) คือ ไม่สุดโต่ง (สำนักงานพระราชวัง, 2550) โครงการพัฒนาตามพระราชดำริ ซึ่งพระองค์อ้างถึงหลักโลกาภิวัตน์นั้น การพึ่งพาตนเอง หมายถึง ความทันสมัย ความมีเหตุมีผล มีภูมิคุ้มกันตนเองจากสภาพการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก Modernization reasonableness and fortification or self-immunity boarder Voradej Chandarasorn and Andrew Elliott: Managing the Public Sector via Self-Sufficiency (Voradej Chandarasorn, 2016, p. 6) ได้นำเสนอยึดหลักความซื่อสัตย์และเพื่อสร้างคุณภาพ ความสามารถที่จะเผชิญการทำลายในการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมอย่างอ้างถึงในคำปรารภของพระองค์ในปี 1999

3. หลักการดำเนินชีวิตด้วยมรรค 8 (Middle path of Buddhism)

4. หลักของการพึ่งตนเอง Self-one's help หรือ Self reliance อัตตาหิ อัตตโนนาโถ (Buddha)

5. เศรษฐกิจยั่งยืน คือ ความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ การแบ่งปันที่สมเหตุสมผล sustainable economy

6. หลักธรรมคือความทันสมัยความมีเหตุผลและภาวะมีภูมิคุ้มกันพระองค์จึงทรงพระราชทาน ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้มนุษย์รู้จักความเป็นจริง สภาพแวดล้อม ความขยัน อยู่กับธรรมชาติ รู้จักเพิ่ม บวก ลบ คูณ และหาร ต่อสภาพในใจตนและปัจจัยการผลิต เช่น แบ่งที่ดินออกเป็นเพียง 30-30-30 ปลูกพืชและทำสวนหรือฟาร์มผสมผสาน คือ รู้จักแก้ ดิน น้ำ ลม ไฟ เพื่อการผลิต เช่น ดินเดิมทำอย่างไร แห้งแล้งทำอย่างไร พืชและต้นไม้อะไรอยู่กับธรรมชาติอย่างไร คือรู้จักออม รู้จักประหยัด เป็นการนำแก่นพุทธศาสนาเสนอทรัพยากร

7. โครงการนำร่องระดับหมู่บ้าน ชุมชน ประเทศ จึงเกิดขึ้น ต้องเริ่มไร่นาสวนผสม จนถึงเขื่อนของประเทศที่มีน้ำกินน้ำใช้ ผลิตไฟฟ้า ถ้าไม่มีหลักการของพระองค์แล้วนั้น จะรอฟนอย่างเดี๋ยวกองขาดแคลนไปนานแล้ว

8. หลักทศพิธราชธรรมนำการบริหารและการพัฒนา

9. เน้นใช้ความรักความเมตตาเป็นหลักการเข้าให้ถึง ให้เห็น จะได้เข้าใจหลักการเศรษฐกิจพอเพียง 4 ระดับ คือ ครอบครัว ชุมชน ประเทศ โลก

2. Chaiyawat Wibulswasdi : Summary of the SEP (2010)

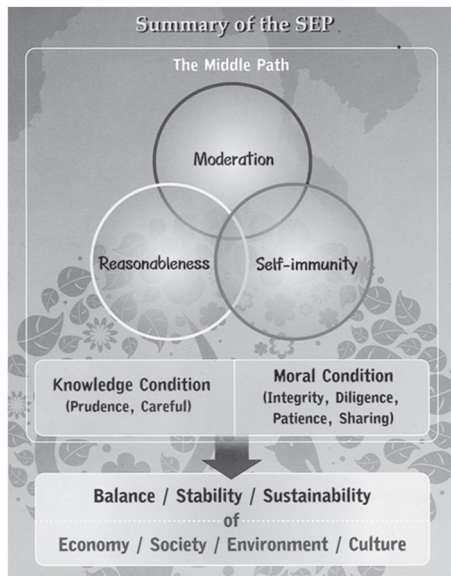
แนวคิดพื้นฐานและหลักการทำ SEP ของนักวิชาการและนักปฏิบัติหลังจากได้อ่านบทความทางเศรษฐกิจทั้งในระดับผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยและคณะเป็นนักเศรษฐกิจตัวจริง และได้สรุปหลักปรัชญา กระบวนการ และการนำไปปฏิบัติไว้อย่างชัดเจนและเป็นภาพรวมที่ตกผลึก ผลงานของท่านชัยยะวัฒน์ วิบูลสวัสดิ์ (2553) ได้สรุปหลักการ (SEP) ดังนี้

ข้อเสนอเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงโดยได้สรุปหลักการดังรูปแบบเดียวกัน คำนาย อภิปรัชญาสกุล (2537, หน้า 42) ในขณะเดียวกัน สำนักงานเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550) ซึ่งอ้างถึงในจากวารสารการพัฒนา (ฉบับประจำเดือนสิงหาคม 2542 โดยชัยยะวัฒน์ วิบูลสวัสดิ์ และคณะได้อ้างถึง

“เศรษฐกิจพอเพียง เป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน เป็นเสมือนเสาเข็ม สิ่งทีก่อสร้างจะมั่นคงได้ก็อยู่ที่เสาเข็ม แต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็มและลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไป” จาก “พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจากวารสารชัยพัฒนา ฉบับประจำเดือนสิงหาคม 2542”

SEP ชี้ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสชี้แนะแก่พสกนิกรชาวไทย มาตลอด 70 ปี ซึ่งเน้นแนวทางการพัฒนาสภาพพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ดังระบบที่ 2

System 2

ที่มา: ชัยยะวัฒน์ วิบูลสวัสดิ์ และคณะ (2553)

3. คำนาย อภิปรัชญาสกุล (2537, หน้า 42) ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สำคัญที่สุด คือ พอและเพียง ตรงนี้ไม่มีนักวิชาการท่านใดได้ให้คำจำกัดความคำว่า พอและเพียง ก่อนที่สมาสเป็นพอเพียง ซึ่งเกิดจากจินตภาพของพระองค์ (บุญทัน ดอกไธสง, 2558) ที่นำคำปรารภที่พระองค์ได้ตรัสแล้ว นอกจากอ้างถึงนักวิชาการที่อธิบายปรัชญาของพระองค์ที่บ้านทึกจากพระดำรัสของพระองค์และนักปฏิบัติกลุ่มแรกเป็นเล่มที่ซึ่งกลุ่มนักวิชาการรับสนองตามพระราชปรารภนั้น ซึ่งสรุปได้จากผู้เชี่ยวชาญทั้งหลายมักจะอธิบายถึงสามห่วงวงกลมแห่งบูรณาการฐานหลักของปรัชญา ซึ่งนักวิชาการทุก ๆ ท่าน จะมีมุมมองในรูปแบบเดียวกันดังนี้ รวมถึงคำนาย อภิปรัชญาสกุล ได้เสนอความหมายและองค์ประกอบของ SEP ดังนี้

System 3

ที่มา: คำนาย อภิปรัชญาสกุล (2537, หน้า 42)

4. สำนักงานคณะกรรมการสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550)

System 4

ระดมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550)

<p>1. แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง</p>	<p>ตั้งอยู่บนรากฐานทางสายกลางไม่ประมาท ความไม่ประมาท ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดี ใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต</p>
<p>2. ปรัชญาคือหรือหลักธรรม</p>	<p>การดำรงตนอยู่และการปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ครอบครัว ชุมชน และประเทศโดยทางสายกลาง มีสำนึกในทางธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต รอบรู้ มีสติ เพื่อให้เกิดสมดุล</p>
<p>3. ส.ศ.ช. ได้เชิญผู้ทรงคุณมาร่วมพิจารณาหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อบรรจุในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ</p>	<p>เพื่อพิจารณากลับกรองพระราชดำรัสของพระเจ้าอยู่หัวในโอกาสต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง และนำทูลเกล้าฯขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตนำความดังกล่าวไปเผยแพร่ พระราชทานพระบรมราชานุญาตเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2542 ส.ศ.ช. จึงอัญเชิญปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (2544-2549) และฉบับวันที่ 10 (2550-2554)</p>
<p>4. บางส่วนของพระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 4 ธันวาคม 2541</p>	<p>พอในความต้องการมีความโลภน้อย เบียดเบียนคนอื่นน้อย มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่าพอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็คือเป็นสุข บางส่วนของพระราชดำรัส 4 ธันวาคม 2541</p>

ระดมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550)

<p>5. ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี</p>	<p>การเตรียมตัวให้พร้อม ผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม</p>
<p>6. เงื่อนไขสำคัญเพื่อให้เกิดความพอเพียง</p>	<p>เงื่อนไขคุณธรรม เงื่อนไขหลักวิชา เงื่อนไขชีวิต เช่น ความอดทน มีความเพียร มีสติ มีปัญหา</p>
<p>7. ความพอเพียง</p>	<p>มีกิน มีอยู่ ไม่ฟุ้งเฟ้อ พุดจាក้อย่างพอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง หน้าที่ก็พอเพียง อาจจะมีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ต้องไม่เบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณตามอัตภาพ จาก: บางส่วนบางตอนพระราชดำรัสเนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา 4 ธันวาคม 2541</p>
<p>8. การระเบิดจากข้างใน คือ เกิดจากจิตสำนึกของความพอเพียง</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ระดับบุคคล ครอบครัว 2. ระดับชุมชน 3. ระดับภาคเอกชน 4. ระดับประเทศ
<p>9. การประกาศใช้เศรษฐกิจพอเพียง</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ด้านเศรษฐกิจไม่ใช้จ่ายเกินตัว ไม่ลงทุนเกินขนาด วางแผนรอบคอบ ไม่เสี่ยงเกินไป มีภูมิคุ้มกัน จิตใจเข้มแข็ง มีจิตสำนึกที่ดี เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว 2. ด้านสังคมและวัฒนธรรม สามัคคี รักษาเอกลักษณ์ ภาษา ภูมิปัญญาวัฒนธรรมไทย 3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ฟื้นฟูให้เกิดความยั่งยืน ฉลาดในการจัดการและการใช้ 4. ด้านเทคโนโลยี รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาพระราชทาน

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550)

ซึ่ง 9 ประเด็นดังกล่าว ผู้เขียนสรุปจาก สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ISBN 978-974-9769-77-5 (ธันวาคม 2550) เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งนักเศรษฐศาสตร์จากนักการคลังจากธนาคารแห่งประเทศไทย จากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้นำเสนอปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในทิศทางเดียวกันและผู้เขียนได้จัดระบบ 9 มตินั้นเป็นการชี้ให้เห็นหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีมิติแห่งความหมายทางเศรษฐกิจที่เกิดจากจินตภาพ Concepts กระบวนทัศน์ Paradigm และการนำไปปฏิบัติ Practicum เพื่อชี้ให้เห็นว่า พระองค์วางหลักการไว้ในระดับ ชุมชน สังคม ประเทศ และโลก จากระดับครอบครัวและธุรกิจ (ชัยยะวัฒน์ วิบูลสวัสดิ์ และคณะ, 2553)

ในการขึ้นครองราชย์ Coronation ในปี 1950 พระองค์ได้ให้ปฏิญาณว่า Oath of Accession ว่า We shall reign with righteousness for the benefits and happiness of the Siamese people “เราจะปกครองโดยธรรมเพื่อผลประโยชน์และความผาสุกของประชาชนชาวไทย” และอมตะวาจานี้ คือ ความอดุสสาหะ วิริยะของพระองค์ได้ทรงทราบผลสะท้อนของสังคมเกษตร สังคมอุตสาหกรรมที่มีความห่างไกลระหว่างเมืองและชนบทโดยเฉพาะ Trickle down effect ดังนั้น ที่ได้ทำหน้าที่โดยประชาชนทุกระดับ องค์ประกอบทางสังคมได้ศึกษาการพัฒนาเศรษฐกิจให้พออย่าให้ขาด เพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์อย่างทั่วถึง (inclusively) อดีตคณะผู้บริหารระดับสูงสุดของแบงก์ชาติ ได้นำนโยบาย SEP ไปสู่ภาคปฏิบัติในการกำหนดนโยบาย Based policies 3 ระดับดังนี้

System 5 Three Level of SEP Based Policies

<p>1. ระดับมหภาค</p>	<p>ความทันสมัย ความมีเหตุผล โครงการหลักความเจริญ เติบโต เงินเพื่อ งบประมาณ ขาดดุล</p>	<p>2. ภูมิคุ้มกัน 3. รวมการเก็บเงินรักษาเงิน มีคุณภาพ 4. ความมั่นคงทางพลังงาน การบริหารความเสี่ยง ระดับชาติ</p>
<p>5. การกำหนด นโยบายแห่งรัฐ</p>	<p>ปรับการออกแบบโครงการของรัฐเพื่อให้ประชาชนมีความ พอเพียงมากขึ้น เช่น กองทุนหมู่บ้าน การปฏิรูปการศึกษา เป็นต้น</p>	
<p>6. การนำนโยบาย ไปปฏิบัติ การปฏิบัติหน้าที่ ด้วยความเหมาะสม เน้นการอยู่ดีกินดี ของสาธารณะ</p>	<p>ปรับกรอบพัฒนาเศรษฐกิจสมดุล การพัฒนาชนบทและ การพัฒนาอุตสาหกรรม ชุมชนเข้มแข็ง การเติบโตอย่างมี คุณภาพเน้นการอยู่ดีกินดีของประชาชน (public)</p>	

ที่มา: ชัยยะวัฒน์ วิบูลสวัสดิ์ และคณะ (2553, หน้า 33)

หลัก SEP ของพระองค์และนักวิชาการระดับโลก กระบวนการเสนอ
นโยบายระดับมหภาคได้เป็นปรัชญาในการนำเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่กระแส
สากลและมีนัยทางวิชาการสมัยใหม่ ซึ่งเป็นผู้ดูแลเศรษฐกิจชาตินั้น จึงเป็นเรื่อง
ที่น่าติดตามเป็นอย่างยิ่ง จากเอกสารภาษาอังกฤษในการนำเสนอทางวิชาการ
ที่สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

5. องค์การสหประชาชาติ แนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนของโลก จากการประชุมของ นายโคฟี อันนัน ฐานะเลขาธิการ องค์การสหประชาชาติ

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ได้รับการเชิดชูสูงสุดจากองค์การสหประชาชาติ (UN) โดยนายโคฟี อันนัน ในฐานะเลขาธิการ องค์การสหประชาชาติ ได้ทูลเกล้าฯถวายรางวัล The Human Development Lifetime Achievement Award แก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2549 และได้มีปาฐกถาถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นปรัชญาที่มีประโยชน์ต่อประเทศไทยและนานาประเทศ และสามารถเริ่มได้จากการสร้างภูมิคุ้มกันในตนเอง สู้หมู่บ้าน และสู่เศรษฐกิจในวงกว้างขึ้น

องค์การสหประชาชาติที่สนับสนุนการพัฒนาแบบยั่งยืน การอยู่ดีกินดีของมนุษยชาติโดยเป็นไปอย่าง สภาพแวดล้อม น้ำสะอาด พัฒนาการศึกษาและคุณภาพชีวิต ซึ่งการประชุมสัมมนาขององค์การสหประชาชาติในการแก้ปัญหาได้แบ่งหลักการและวิธีการ สามารถแยกประเด็นจากผลงานการเสนอบทความ ดังนี้

1. การปกป้องสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน	บริหารจัดการสภาพแวดล้อมด้วยจิตสำนึก รับผิดชอบต่อและเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม ที่มีผลกระทบต่อกระบวนการพัฒนา
2. การสูญเสียทรัพยากรอย่างรวดเร็ว	กำหนดตัวแบบตรวจสอบจินตภาพ สภาพแวดล้อมที่ถูกทำลาย ทั้งโดยธรรมชาติ และน้ำมือมนุษย์
3. วิธีการผลิตภาคเกษตรชนบทจาก Mono crop farming เป็น Integrated farming	การปรับกระบวนการผลิตจากการทำนา อย่างเดียวไปสู่การปลูกไร่นาสวนผสมที่เรียกว่า การพัฒนาและการปลูกพืชหมุนเวียนตลอดปี รวมถึงการจัดการน้ำ
4. เห็นความเสื่อมของสถาบันแล้ว สร้างสถาบันให้เข้มแข็ง การสร้างทุนมนุษย์ ปกป้องพัฒนา สิ่งแวดล้อมและบทบาทของ รัฐบาลเพื่อแก้ไขปัญหาโลก	เน้นความเข้มแข็งทางสถาบัน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน การสร้างทุนมนุษย์ ปกป้องพัฒนาสิ่งแวดล้อมและบทบาทของ รัฐบาลในการกำหนดนโยบายและนำนโยบาย ไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

ที่มา: สำนักข่าวอิศรา (2559, ออนไลน์)

6. อี เอฟ ชูมัคเกอร์ หรือ Ernst Friedrich Schumacher บิดาแห่ง เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ (Buddhist Economy)

Schumacher small is beautiful “เศรษฐศาสตร์สายกลาง” ซึ่ง Schumacher นำเสนอไว้ 8 ประการสำคัญ (อี เอฟ ชูมัคเกอร์, 2554, ออนไลน์)

1. ทุก ๆ การผลิตสินค้าและการบริการ จะต้องตั้งอยู่บนหลักการเคารพ ชีวิตของกันและกัน ไม่ว่าจะเป็ คน สัตว์ ต้นไม้ และพันธุ์พืช โดยตั้งอยู่บน หลักการที่ให้ความสำคัญแก่สิ่งมีชีวิตทุกชนิด (Biocentric) เพราะทุกชีวิตร่วม อยู่ในระบบนิเวศเดียวกัน ต่างพึ่งพาอาศัยกัน

2. ทุก ๆ ระบบเศรษฐกิจนั้นมีข้อจำกัด เราต้องร่วมเรียนรู้และร่วมตัดสินใจ การกระทำทางเศรษฐกิจ การใช้ทรัพยากรมากเกินไปถือเป็นถือเป็นการ ก่ออาชญากรรม การผลิตมากเกินไปถือเป็นความโลภ เป็นเรื่องที่ขัดต่อศีลธรรม

3. การผลิตแรกเริ่มคือชุมชน ดังนั้น อำนาจการตัดสินใจทั้งด้านการผลิต และการเมืองควรจะมาจากชุมชน และตระหนักถึงภูมิภาค (Bioregion) ที่ตนสังกัดอยู่เป็นสำคัญ

4. การบริโภคนั้นควรมีขอบเขต ควรบริโภคเพียงเพื่อความจำเป็นเท่านั้น

5. การผลิตทุกอย่างควรตั้งอยู่บนหลักคิด 4 ประการ คือ ถูกที่สุด ปลอดภัยที่สุด น้อยที่สุด และประหยัดที่สุด

6. สิ่งเดียวที่ดึงดูดให้แรงงานนั้นเข้าสู่การผลิตก็คือ การผลิตที่จำเป็น และเป็นไปเพื่อชุมชนเท่านั้น

7. มนุษย์ทุกคนที่ทำงานนั้นควรเป็นไปเพื่อเลี้ยงดูแลตน ยกระดับ จิตวิญญาณ เพื่อเป้าหมายในการเติมเต็มความเป็นธรรมชาติและมนุษย์ แต่ก็ต้องตั้งอยู่บนความเสมอภาคและความดีงาม

8. การตัดสินใจทางเศรษฐกิจนั้นต้องตั้งอยู่บนหลักพุทธที่สำคัญ คือ “การละชั่ว และเพียรทำความดี”

7. อมรรตยา เสน (Amartya Sen) นักเศรษฐศาสตร์เจ้าของรางวัลโนเบล

นักวิชาการเศรษฐศาสตร์สวัสดิการระดับโนเบลเป็นอีกท่านหนึ่งที่ใช้หลักสนับสนุนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยอมรรตยา เสน (Amartya Sen) นักเศรษฐศาสตร์เจ้าของรางวัลโนเบลสาขาเศรษฐศาสตร์ ใน พ.ศ. 2541 ได้อ้างถึงมรดกแห่งพระพุทธเจ้า (On the Heritage of Buddha) ผู้เขียนสรุปจับประเด็นได้ 8 ประการ ดังนี้

หลักเศรษฐศาสตร์ สวัสดิการสังคม	องค์ประกอบ
1. หลักเศรษฐศาสตร์ สวัสดิการสังคม	มาตรการป้องกันทุกขภัยนำเสนองการป้องกันผลกระทบ จากภาวะขาดแคลนนำมาประยุกต์ได้จริง ซึ่งนำมา ซึ่งความเสมอภาคและความเป็นธรรม
2. หลักจริยธรรม ทางเศรษฐกิจ	<ol style="list-style-type: none"> 1. เสรีภาพทางการเมือง 2. เสรีภาพทางเศรษฐกิจ 3. โอกาสทางสังคม 4. หลักประกันความโปร่งใส 5. การคุ้มครองความปลอดภัย
3. หลักคุณธรรมทางสังคม	ไม่มีการแบ่งชนชั้นวรรณะส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่าง สันติ (ในสมัยพุทธกาล พระเจ้าสอนให้ไม่มีการแบ่ง ชนชั้นวรรณะ 2600 ปีแล้ว อินเดียคงสภาพวรรณะ อยู่อย่างเหนียวแน่น)
4. หลักพุทธธรรมจาก คำสั่งสอนของ องค์สัมมาสัมพุทธเจ้า	พระพุทธเจ้าทรงสอนไม่ให้เชื่อในพระเจ้า ทรงสอนให้ เชื่อทางศีลข้อปฏิบัติทางสังคม ศาสนาพุทธถือเป็น ศาสนาเดียวในโลกที่ไม่เชื่อในพระเจ้า (Agnostic) กระนั้นในทางญาณวิทยา (Epistemology) พระพุทธเจ้าเชื่อในความสำคัญในการสนทนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นถึงศาสนาอื่น ๆ
5. หลักในการแก้ไข ความทุกข์เชิงนโยบายในอินเดีย	สังคมอินเดียตื่นพะวงถึงความทุกข์ของประเทศ ความเสื่อมถอยทางการเมือง การคดโกงของภาครัฐ ทำให้เกิดทุกขภัย นอกจากนี้ การได้เป็นประจักษ์พยาน ต่อทุกขภัยในเบงกอลในปี 1943 ซึ่งมีผู้เสียชีวิตจาก ความทุกข์เชิงนโยบายระหว่าง 2-3 ล้านคน ทำให้เขาศึกษา เชิงลึกถึงสาเหตุของทุกขภัย และนำเสนอมาตรการ ป้องกันหรือจำกัดขอบเขตของผลกระทบจากภาวะ ขาดแคลนอาหารที่นำมาประยุกต์ใช้ได้จริง ความสนใจ ของเขายังครอบคลุมไปถึงความเสมอภาคและ ความยุติธรรมในสังคม

หลักเศรษฐศาสตร์ สวัสดิการสังคม	องค์ประกอบ
6. หลักการสัญญาประชาคม ของโทมัส ฮอบส์	ซึ่งริเริ่มความคิดโดยโทมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes) นักปรัชญาการเมืองชาวอังกฤษ ศตวรรษที่ 16 ตามแนวคิดของมนุษย์มีพันธะหน้าที่ต่อกัน เพราะเห็นแก่ประโยชน์ที่มีร่วมกันซึ่งไม่ครอบคลุม คำสอนของพระพุทธศาสนา ซึ่งสัญญาประชาคมของ พระพุทธเจ้าครอบคลุมไปยังสัตว์ทั้งหลายและธรรมชาติ
7. หลักการยึดต้นแบบของ องค์สัมมาสัมพุทธเจ้าและ พระเจ้าอโศกมหาราช	หลักการของพระพุทธเจ้าเน้นการแก้ไขทุกข์ รู้จักเหตุ แห่งทุกข์และสัมธภาพของมนุษย์ที่ถูกผูกพันด้วย ความต้องการที่ไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งได้เห็นความสำคัญ ในการแก้ไขปัญหา การเกิด การแก่ การเจ็บ การตาย เน้นถึงแก่นแท้ของทุกข์ ไม่ใช่อ่อนวอนจากพระเจ้า ซึ่งคำสอนเมื่อสองพันกว่าปีมาแล้ว ยังมีความนิยมจนถึง ปัจจุบัน ส่วนพระเจ้าอโศกมหาราช เป็นต้นแบบ แห่งความโหดร้ายดุร้าย ทำให้เกิดความหายนะ ทำให้สะเทือนใจ ทำให้เชื่อในพระธรรม ไม่มีการแบ่ง ชนชั้นวรรณะ ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ
8. หลักธรรมะและ หลักเสรีภาพ	เสรีภาพเป็นทั้งวิธีการและเป้าหมายของการพัฒนา เพราะการใช้เสรีภาพถูกกำกับโดยคุณธรรมซึ่งถูกกำกับ อีกชั้นหนึ่งโดยการหารือสาธารณะ (Public discussions) และการติดต่อกันทางสังคม ซึ่งถูกกำกับ อีกทอดหนึ่งโดยการมีเสรีภาพในการมีส่วนร่วม ในระบบประชาธิปไตย

ที่มา: มรดกทางปัญญาแห่งพระพุทธเจ้าในมุมมองของ AMARTYA SEN (2554, ออนไลน์)

กรอบแนวความคิดหลักการของนักวิชาการระดับโลกและผู้เชี่ยวชาญระดับชาติได้มีทิศทางเน้นความสำคัญในการรู้จักการจัดการสมดุลและเข้าใจความหมายทางสายกลางระดับจากสถาบันระดับโลก เช่น UN และเศรษฐกิจสวัสดิการทางสังคม คือ Amartya Sen (2013) และขณะเดียวกัน เศรษฐกิจเชิงพุทธ 8 ประการ ของ Schumacher โดยกลุ่มอดีตผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยและคณะ ได้มีทิศทางตามรอยพระยุคลบาทของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งกรอบแนวความคิดเศรษฐกิจตามหลักพุทธธรรมมาภินันท์ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้สอดประสานเป็นห่วงโซ่แก้ไขปัญหาของมนุษยชาติที่ต่อเนื่องอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่ยุคพระสัมมาสัมพุทธเจ้า 2600 ปี จนถึงยุคโลกาภิวัตน์ ได้บ่งชี้อย่างชัดเจนว่า Sufficiency Economy Philosophy หรือ Dhamma Economy (Boonton, D.), Social Welfare Economy (Amataya Sen), Buddhist Economy คือ รากฐานที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาของมนุษยโลกอย่างเท่าเทียมในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งถือว่า เศรษฐกิจพอและเพียงพอ คือ เศรษฐศาสตร์เชิงคุณภาพเชิงชีวิต และคุณภาพความเป็นมนุษย์บนโลกใบนี้ Quality Economy ส่วนเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการใช้นิตศาสตร์และสถิติมาเป็นตัวเพียงเท่ากับมาตรวัด ซึ่งถือว่าเป็นเพียงตัวเลขที่บ่งบอกถึงดัชนีความเท่าเทียมกัน ความไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นเครื่องมือมาตรวัดเชิงปริมาณ Qualitative means ชาวโลกยังคงแบ่งกระจายความเป็นธรรมซึ่งมีอยู่ทั่วโลก เพราะโลกขาดพื้นฐานทางธรรมเศรษฐศาสตร์หรือเศรษฐกิจธรรม เพื่อมวลทั่วโลกโดยการสร้างความเป็นธรรมให้มนุษย์มีปัจจัย 4 ตามหลักของพระพุทธเจ้า มนุษย์จึงจะมีคุณภาพชีวิตและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (ขยายความโดย บุญทัน ดอกไธสง, 2553)

8. การพัฒนาและการสร้างความสำเร็จด้วยทางสายกลาง (Middle Path)

การเข้าใจมรรคมีองค์ 8 นั้นมีความสำคัญมาก เพราะมรรค 8 เป็นธรรมที่เป็นแกนกลางแห่งพระพุทธธรรม เป็นพลังจักรวาลแห่งธรรมนำมวลมนุษยชาติไปสู่ความสำเร็จโดยทางสายกลาง

มรรค 8	ความหมาย	English	องค์ประกอบความหมาย
1. สัมมาทิฏฐิ	เห็นชอบ	Right view or right understanding	รู้ร้อยสัจ 4 รู้ปฏิจจนุปบาท รู้กุศล อกุศล
2. สัมมาสังกัปปะ	ดำริชอบ	Right thought	กุศลวิตก 3 ตัว ปลอดภัยจากกาม ปลอดภัยจากพยาบาท ปลอดภัยจากการเบียดเบียน
3. สัมมาวาจา	เจรจาชอบ	Right speed	วจีสุจริต 4 คือ 1. ไม่พูดเท็จ 2. ไม่ส่อเสียด 3. ไม่พูดหยาบ 4. ไม่พูดเพ้อเจ้อ
4. สัมมากัมมันตะ	กระทำชอบ	Right action	สุจริต 3 1. กายสุจริต เป็นความสุจริตทางกาย 2. วจีสุจริต เป็นความสุจริตทางวาจา 3. มโนสุจริต เป็นความสุจริตทางใจ
5. สัมมาอาชีวะ	เลี้ยงชีพชอบ	Right livelihood	เว้นมิจฉอาชีพ ประกอบสัมมาชีพ

มรรค 8	ความหมาย	English	องค์ประกอบความหมาย
6. สัมมาวายามะ	พยายามชอบ	Right effort	สัมมันปธาน 4 1. ระวังไม่สร้างบาป 2. เพียรกำจัดบาป 3. พยายามพัฒนา 4. พยายามรักษา
7. สัมมาสติ	ระลึกชอบ	Right mindfulness	สติปัฏฐาน 4 1. สติพิจารณาภายในกาย 2. กายพิจารณาเวทนาในเวทนา 3. สติพิจารณาจิตในจิต 4. สติพิจารณาธรรมในธรรม
8. สัมมาสมาธิ	ตั้งจิตมั่นชอบ	Concentration	ฌาน 4 1. ปฐมฌาน (วิตก วิจารณ์ ปิติ สุข เอกัคคตารมณ์) 2. ทุตติยฌาน (ปิติ สุข เอกัคคตารมณ์) 3. ตติยฌาน (สุข เอกัคคตารมณ์) 4. จตุตถฌาน (อุเบกขา เอกัคคตา)
สรุป ข้อ 1, 2 เป็นปัญญา ข้อ 3, 4, 5 เป็นศีล ข้อ 6, 7, 8 เป็นสมาธิ			

ที่มา: บุญทัน ดอกไธสง (2559ก)

การแก้ปัญหา เพียงนำข้อที่ 1 สัมมาทิฐิ Right Perception คือ ฐั อริยสัจ 4 และปฏิจสมุขปาท โขตรวนแห่งชีวิต คือ 1) อวิชชา 2) สังขาร 3) วิญญาณ 4) นามรูป 5) สฬายตนะ 6) ผัสสะ 7) เวทนา 8) ตัญหา 9) อุปาทาน 10) ภพ 11)ชาติ 12) ชรามรรณะ นี่คืวงล้อแห่งจักรภพ Wheel of Existence โดยนำมาวางแผนแก้ไขปัญหาด้วยอริยสัจ 4 คือ ความจริง อันประเสริฐ คือ ความจริงที่ทำให้ผู้เข้าถึงความเป็นอริยะ

อริยสัจ 4	ภาษา	ความหมาย
ทุกข์	Suffering unsatisfactoriness (Dukkha)	สาเหตุที่ทน不得ยาก เช่น ความขัดแย้ง ความเจ็บแค้นมรณะ
สมุทัย	The Cause of Suffering the Origin of Suffering (Samudaya)	สาเหตุให้ทุกข์เกิด คือ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา
นิโรธ	The Cessation or Extinction of Suffering; cessation; extinction (Nirodha)	กำจัดอวิชชาได้หลุดพ้น สงบ เป็นอิสระ นิพพาน
มรรค	The Path; the Way; the Noble Path; the Noble Eightfold Path; the Path leading to the Cessation of Suffering (Magga)	ข้อปฏิบัติเข้าถึงความดับทุกข์ คือ ทางสายกลาง คือ ศีล สมาธิ ปัญญา

ที่มา: ประยุทธ์ ปยุตโต (2546)

สรุป ทางสายกลาง คือ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ คือ ใช้หลักไตรสิกขา ในการแก้ไขปัญหา คือ ทางสายกลางและทางสายแห่งศีล + สมาธิ = ปัญญา คือ ทางสายเอก คือ ทางสายกลางทางแห่งความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาภายใน (จิตตตติกิเลส) และการแก้ปัจจัยภายนอก

9. บุญทัน ดอกไธสง ได้เสนอสมการเศรษฐกิจพอและเพียงพอตั้งนี้ $(N \times 100)/4$ เพื่อป้องกันด้วยการวัดเพียงใดโดยอาศัยหลักเศรษฐศาสตร์ พระพุทธเจ้าเป็นหลัก

บุญทัน ดอกไธสง (2559ข) ได้เสนอสมการเศรษฐกิจพอและเพียงพอ ดังนี้ $(N \times 100)/4$

ข้อเสนอ SEP ในมุมมอง ความหมาย และการวัดเศรษฐกิจพอเพียงใน มุมมองตามทัศนะของ บุญทัน ดอกไธสง ในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใน มุมมองจากกระแสหลัก 3 ห่วงวงกลมของ SEP นำไปสู่การตีความหมายของ การตีความ (P/P)

พอ Enough or Sufficient พออยู่เลี้ยงอาตมาและครอบครัว เพียง หมายถึง มาตรฐาน เช่น สูงเพียงใด สูงเพียงดิน เพียงหมายถึงพิกัด กระบวนการพอเพียง คือ มาตรฐานกระบวนการควบคุมการผลิต ให้สมดุลอย่างเท่าเทียมกัน และความเป็นจริงเป็นทั้งรูปธรรมและรูปธรรม ในวิถีชีวิตมนุษย์

จะรู้จักคำว่าพอไม่ได้ถ้าไม่รู้จักรัดว่าระดับใด เพียงจะเป็นตัวกำหนด ระดับพิกัดหรือมาตรฐานว่า พอนั้นอยู่ระดับใด เช่น ทานข้าว เกือบจะอิม พออิม อิมมาก อิมมากที่สุด = ระดับเพียงหนึ่ง เพียงสอง เพียงสาม เพียงสี่

บุญทัน ดอกไธสง (2559ค) ดังนั้น ความหมายเพื่อการหาค่าของคำว่า พอด้วยมาตรฐานเพียงโดยอาศัยปัจจัยของพระพุทธเจ้ามาเป็นตัวชี้วัดความพอ ปรัชญา หรือหมายถึง สมการทางคณิตศาสตร์ที่ผ่านการทดสอบหมด ความสงสัยแล้ว เช่น น้ำ Water = H₂O หรือผลลัพธ์ที่ปรากฏแล้วดังนั้น ปรัชญาของพระองค์ได้เกิดจากการจินตภาพ การประเมินสภาพแวดล้อมเกิด จินตภาพจึงนำไปสู่สมการ = Sufficiency x Resources หาดด้วย เพียง = ระดับประนาบ พิกัด เพื่อวัดว่าเราจะจัดสรรปันส่วนทรัพยากรที่ไม่สมบูรณ์และ ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างไร แต่ความต้องการของมนุษย์ไม่มีจำกัด โดยเหตุผลดังกล่าวนี้ คำว่าพอ จึงอุบัติขึ้นจากพระภูมิปรัชญาของพระองค์

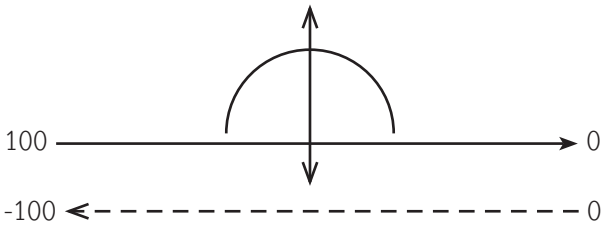
โดยแท้หรือภาษาพระเรียกว่า Enlighten หรือเรียกว่าเกิดแสงสว่างทางปัญญา แล้วคำที่สอนจึงตามมาคือ เพียง คือมาตรวัดความพอ ต้องวัดด้วยเพียง เราจึงจะค้นหาคำตอบจากพระองค์ที่ทรงมีวิสัยทัศน์ที่เรียกว่า จากฟากฟ้าสู่แดนดิน จากดินสู่ฟากฟ้า “The sky to earth and from the basic to sky”

1. กรณีไอน์สไตน์ ซึ่งความรู้อันเกิดขึ้นจากความชำนาญทางจิต ซึ่งส่วนมากการเรียนรู้หรือตามตำรา แต่ความรู้คำว่า พอและเพียง นี้ เกิดขึ้นจากจินตภาพของพระองค์ดังกรณีของไอน์สไตน์ ได้นั่งค้นคว้าที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยชิคาโก ได้ค้นคว้าสมการเกี่ยวกับการสั่นสะเทือนสนามแม่เหล็ก เพื่อค้นคว้าสมการที่มีพลังทางสันติและพลังแห่งความร้อนที่มีศักยภาพในการทำลายสูง เป็นทั้งบวกเป็นทั้งลบในสนามแม่เหล็กอย่างแข็งและสนามแม่เหล็กอย่างอ่อน บูรณาการเข้าด้วยกันที่เรียกว่าสูตรปรมาณู เมื่อท่านค้นคว้าในห้องสมุดมหาวิทยาลัยชิคาโกไม่พบ จึงเดินออกมานั่งที่สนามหญ้ามหาวิทยาลัยในตอนเย็นของอีกวันหนึ่ง แล้วท่านใช้มือไปแตะที่พื้นดูเหมือนท่านจะได้สัมผัสการสั่นสะเทือน Vibration แล้วท่านก็น้อมเอียงให้หูฟัง แต่หูของท่านยังไม่แตะยอดหญ้าเลย ตัวแสงสว่างจึงบังเกิดขึ้นในสมองของท่านด้วย

สมการ $E = MC^2$ E คือ พลังงาน C คือ ความเร็วแสง = 186,000 ไมล์ต่อวินาที $C^2 = 186,000 \times 186,000$ จึงบังเกิดขึ้นมิได้ผ่านห้องทดลอง ท่านจึงกล่าวว่า โลกและจักรวาล คือห้องสมุดของท่าน และสมองของท่านคือห้อง Lab ภายหลังศิษย์ของท่านและรัฐบาลได้นำเอาสมการนี้ไปสร้างปรมาณูลักษณะดังกล่าวนี้ได้เกิดจากคลื่นสมองที่ฉลาดปราดเปรื่องของไอน์สไตน์ (คำบอกเล่าในห้องเรียนโดยศาสตราจารย์โดนนาฮิว ซึ่งเป็นศิษย์มหาวิทยาลัยชิคาโก เป็นการบรรยายในห้องเรียนปริญญาเอกปี ค.ศ. 1972) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มองเห็นมโนทัศน์ภาพดังกล่าวนี้ แม้ในปัจจุบันนี้ยังไม่มีนักวิชาการท่านใดถอดรหัสของพระองค์เป็นสมการได้ ซึ่งเป็นการบอกเล่า เช่น ความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัว และที่พอจับประเด็นได้คือ ทางสายกลาง ที่ยังไม่ทราบว่าจะสมการของทางสายกลาง

สะท้อนจากประเด็นใด มาอย่างไร ขอบข่ายของความพอคือตรงไหน จะวัดว่าพอ - พอประมาณอย่างไร และเพียงไม่มีนักวิชาการท่านใดขยายขอบเขตจากหลักการความสมดุล ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล ความมีภูมิคุ้มกัน ความซื่อสัตย์สุจริต ความรอบรู้ มีสติ มีปัญญา ซึ่งถือว่าเป็นประเด็นที่อธิบาย อาจจะไม่ทั่วถึงความหมายที่ลึกละเอียดบางประเด็น ผู้เขียนขออภิปราย นำเสนอประเด็นแห่งความเชิงความเห็นต่อเพิ่มเติมจากกรอบแนวความคิดดั้งเดิมของกลุ่มนักวิชาการสายปฏิบัติที่ตกผลึกซึ่งเป็นฐานหลักของปรัชญาพอเพียงเพื่อพัฒนาจากขอบข่ายและประเพณีนิยมที่อีกมิติหนึ่งพอสังเขป

2. ดังกล่าวมาแล้วนั้นเป็นมติเชิงความเห็น หากแต่ไม่ใช่วิจารณ์หลักการอันสูงส่งของพระองค์ แต่ต้องการขยายมุมมองที่ขยายความจากหลักการของนักปรัชญาและนักปฏิบัติสู่สภาวะอธิบายความเชิงขยายปรัชญาความพออยู่พอกิน พอใช้ พอจ่าย พอมีความสุข มีความสบาย ด้วยการวัดระดับของพอนั้นด้วยเครื่องมือ (เพียง) โดยกำหนดเส้นตรงเส้นหนึ่ง เส้นตรงนั้นตั้งอยู่ในเส้นตรงในแนวราบดังนี้

ที่มา: บุญทัน ดอกไธสง (2559ก)

ตัวบ่งชี้ความพอนั้น พระพุทธเจ้า คือ ผู้รู้แจ้งโลก จึงตรัสเรื่องความพอด้วยหลักเศรษฐศาสตร์ มนุษย์ชาติที่จะยืนอยู่บนโลกได้พอมีความสุขทางกายและใจ ต้องมีปัจจัย 4 คือ สามารถวัดได้หรือเพียงใดใน 4 ระดับ คือ

2.1 มีอาหารบริโภคเป็นประจำ คือ มีงานทำมีรายได้ เช่น ข้าราชการประจำ

2.2 มีที่อยู่อาศัย Shelter หรือ Home เป็นของตนเองและไม่ได้ผ่อนส่ง ถ้าผ่อนคือไม่พอ รู้ได้โดยอยู่เพื่อจ่ายหนี้ พอ คือ Saving พอมีเงินฝาก เพียง คือ ระดับใดมีเพียงใด

2.3 มีเครื่องนุ่งห่มพอรุ่นกันหนาวอย่างพอเพียงเป็นของตัวเอง ไม่ยืมเขามาใส่

2.4 มีการรักษาโรคที่เกิดจากภูมิปัญญาดั้งเดิมและการรักษาพยาบาลในยุคสมัยใหม่ซึ่งผู้จ่ายให้ตามหลักการสุขภาพพอและเพียง พอ คือ เริ่มต้นจากการจ่ายโดยผู้ป่วยและบุคคลออกส่วนที่เหลือ เช่น คนจ่าย 30 บาท ผู้จ่ายเพิ่มเพียงส่วนหัว เช่น รักษาทุกโรคจึงจะพอเพียงคือ 30 บาท

3. สมการพอและเพียง $(N \times 100)/4$

โดยกำหนดให้แต่ละ $N = 100$ คะแนนรวม 400 ซึ่งสามารถวัดเพียงความพอได้ = 100 ในแต่ละ N ท่านผู้อ่านจะเห็นว่าตารางนี้สามารถบอกความได้ถึงทางสายกลาง (บุญทัน ดอกไธสง, 2555)

3.1 พอน้อยที่สุด 0 - 25 - 49 พอน้อย 25 - 49

3.2 มีพอ คือ 50

3.3 มีพอมาก คือ 75

3.4 มีพอมากที่สุด คือ 100

$N(1) + N(2) + N(3) + N(4)$ แต่ละ N มี 100 คะแนน คือ มาตราวัด เรียกว่า เพียงหรือพอเพียง 25, 50, 75, 100 ดังตาราง

ปัจจัย 4	ระดับเพียง			
อาหาร	25	50	75	100
ที่อยู่อาศัย	25	50	75	100
เครื่องนุ่งห่ม	25	50	75	100
ยารักษาโรค	25	50	75	100

ที่มา: บุญทัน ดอกไธสง (2558)

จากการวิเคราะห์พอหรือไม่พอนั้น ตัวเพียงจะเป็นตัวกำหนดมาตรฐาน นั่นคือ ที่มาของสมการ $(N \times 100)/4$ N คือ จำนวนปัจจัย ซึ่งอธิบายในรายละเอียดของทฤษฎี 3 ขาหยัง ดังนี้ คือ หลักคิดทดลองปฏิบัติเป็นปรัชญาพอและเพียง พระองค์ท่านสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ร. 9 ทรงอำนวยความสะดวกงบประมาณ และสนับสนุนการนำโครงการไปปฏิบัติ ชุมชนประชาชนเข้าใจ เข้าถึง จึงเกิดกระบวนการเห็นชัดเจนตามแนวปรัชญาพระราชดำริแล้ว ทฤษฎีที่ 3 ขาหยัง หรือ 3 เกลตอกเสาเข็ม จึงพร้อมที่ระดมสร้างสรรค์ตามปณิธานที่หาญกล้า พระปัญญาของพระองค์เพื่อมวลราษฎร

ดังนั้น เศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นหลักของการบริหารจัดการที่สามารถสร้างจุดสมดุลเชิงพุทธ เป็นพลังบูรณาการ การเมืองเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ภาวะแวดล้อม เป็นมวลรวม Wholism ไม่ใช่มองระดับแบบแบ่งส่วน Segmentation หรือจุดพอและเพียง หรือเป็นธรรมได้อย่างไร มีประสิทธิภาพ มีประสิทธิผล

4. ระดับการพัฒนาจากระดับพอและเพียงพอที่สุดสมดุลงมี 4 ระดับ หลักการมหาคทที่สำคัญเป็นมิติที่เห็นภาพรวมของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นฐานหนุณแกนตั้งในการยกฐานะพอและสามารถวัด (เพียงพอ) ได้ เมื่อฐานะพอ มีระดับคือ พอ 1 พอ 2 พอ 3 พอ 4 ทั้งภาคครอบครัว ชุมชน ภาคเอกชน ภาครัฐและโลก แกนพลังพอและเพียงนั้นจะเป็นพลวัต Dynamics แบบ บันไดเลื่อนดังนี้ ตามหลักบริหารรัฐประศาสนศาสตร์สร้างสรรค์ซึ่งจะต้อง พัฒนาเป็น 5 ระดับจาก 0 1 2 3 4 ดังนี้

4.1 ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย (Full Fledged Democracy Process)

4.2 ส่งเสริมการบริหารการกระจายโภคทรัพย์อย่างเป็นธรรม (Full Fledged Equity Distribution)

4.3 เน้นบริหารด้วยหลักจริยธรรม (Ethical Governance Services หรือ Ethos Dhomapibalto

4.4 หลักของการมีหุ้นส่วนของรัฐ ธุรกิจ และประชาชนในชุมชน ประเทศและโลกในทุกระดับชั้น (5P)

ตารางที่ 1 “พอและเพียงพอ” 4 ระดับ

พอเพียง	ต่อยอด	ภาษาคำแปล	ระดับของหลักการ
P.1	ประชาธิปไตยของหลัก รัฐประศาสนศาสตร์สร้างสรรค์ (CPM) และการศึกษา อย่างทั่วถึง	1. Full Fledged Democracy Process	ประชาธิปไตย เต็มใบ Full fledged (+ +)
P.2	กระจายแบ่งปันโภคทรัพย์ อย่างเป็นธรรม	2. Full Fledged Equity Distribution	การกระจาย โภคทรัพย์พอเพียง Full fledged (+ +)
P.3	หลักการบริหารอย่าง มีจริยธรรมาภิบาล	- Fledged Equity Distribution	การปกครอง โดยธรรม Full fledged (+ +)
P.4	หลักการมีส่วนร่วมและการมี หุ้นส่วนของประชาชน รัฐ ธุรกิจ และประชาชนในชุมชน อย่างสร้างสรรค์	3. Partnership of Pubic Business and Community people (P ₁₋₄) (P+P+P+P)	นำพามาหาชนด้วย พลัง ความเป็นหุ้นส่วน Full fledged (+ +)

ที่มา: บุญทัน ดอกไธสง (2550)

จากระดับของหลักการพอและเพียงพอ ประกอบด้วย 9 ขั้นตอน ดังนี้

ระดับ 0 = ไม่พอ = (0)	1. มีชีวิตเป็น 0 ขาดแคลน
ระดับ 1 = มีปัจจัย 4 เพียง = (1)	2. งาน บ้าน เสื้อผ้า ยารักษาโรค = 4
ระดับ 2 = มีปัจจัย 4 + 1 = (5)	3. สิทธิเสรีภาพตามหลักประชาธิปไตย = 4 + 1 = 5
ระดับ 3 = มีปัจจัย 5 + 2 = (7)	4. ได้รับการแบ่งปันและการได้รับบริการ อย่างมีจริยธรรมากิบาล = 5 + 2 = 7
ระดับ 4 = มีปัจจัย 7 + 2 = (9)	5. มีหุ้นส่วนในความร่วมมือจาก รัฐ ธุรกิจ ประชาชนในชุมชนอาเซียนและโลก อย่างเต็มที่ และได้รับความปลอดภัย Security และสันติภาพภายในและ นอกประเทศบนพื้นฐานของการมีสิทธิ เสรีภาพในระดับองค์กร Security of regional and global peace, by gaining of full fledged of democracy

ที่มา: บุญทัน ดอกไธสง (2550)

ตัวบ่งชี้สำคัญ 5 ประการ และตัวแปรตาม 9 ประเด็น ดังนี้ อ่านหมายเลข จากหรืออ่าน 0 - 1 - 2 - 3 - 4

<p>4) ผนึกกำลังรัฐธุรกิจ เครือข่าย บุคคลชุมชนให้เป็นหุ้นส่วน ระดับชาติ เพื่อสร้างมาตรฐานสากลความเข้มแข็งและความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน สร้างสันติภาพชุมชน ประเทศชาติและโลก ด้วย ศิล สมาธิ ปัญญา ที่เรียกว่า มรรค 8 เป็น Foundation of all development competency</p>	<p>4) เมื่อบรรลุขั้นที่ 3 แล้ว รัฐ + เอกชน ประชาชน ในชุมชนร่วมมือเป็นหุ้นส่วนผนึกกำลังบูรณาการ สร้างเครือข่ายเป็นเอกภาพบุคคล ชุมชน ประเทศชุมชนอาเซียนและโลกจะมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของชุมชน มีสันติภาพกับเพื่อนบ้านและชาวโลกมาลงทุน และท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นเพื่อฐานพุทธธรรม (ซึ่งนักวิทยาศาสตร์มองข้ามการขายความดี ความปลอดภัย ไม่ใช่ขายโลก รากฐานเศรษฐกิจพอเพียงมีระดับดีที่สุดแล้ว ชีตความสามารถ และศักดิ์ศรีของบุคคลและประเทศจะเท่าเทียมกันก้าวสู่ความมั่นคงด้วยหลักมโนคุณธรรม นำมาพัฒนาด้วยเศรษฐกิจพุทธธรรมนำโลก Dhamma Economy</p>
<p>3) มีการบริหารตามหลัก จริยธรรมมาภิบาลที่กระจาย โภคทรัพย์อย่างเป็นธรรม ให้ประชาชนไม่คดโกง ประชาชน และอำนาจให้ตกไปจากประชาชน</p>	<p>3) เมื่อประชาชนมีพลัง 5 แล้ว จะขยายปัจจัยที่มีนั้นเข้าสู่ระบบการตลาดระดับชุมชน และระดับประเทศได้ สร้างระบบมาตรฐานเกี่ยวกับสินค้า และการบรรจุและผู้สนับสนุนการผลิต เพื่อการค้าในตลาดภายนอกเพราะมีอยู่มีกินพอวัดด้วยเพียงแล้ว ต้องหาเพิ่มเติม เพื่อมีเงินออมอันเป็นวิถีชีวิตมนุษย์ทุกมุมโลก</p>

<p>2) การศึกษาที่มีประชาธิปไตย เน้นการกระจายอำนาจ มีปัจจัย 4 พอดีด้วยเพียง</p>	<p>2) ถ้าพร้อมด้วยปัจจัย 4 แล้ว มีการศึกษาที่ระบบ ประชาธิปไตยประชาชนทุกส่วนจะร่วมมือกัน สร้างสรรค์ประเทศด้วยระบบประชาธิปไตยที่มี กำลังใจผลักดันให้รวมกันสนองความมั่นคง แก่ตน และสังคมเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจอย่าง มีศักดิ์ศรีในฐานะเจ้าของประเทศ มีส่วนร่วม เป็นรูปธรรมและนามธรรม</p>
<p>1) พอ/ เพียง และวัดด้วยเพียง = Scale</p>	<p>1) การก้าวสู่การมีปัจจัย 4 นั้น ไม่ใช่เรื่องง่าย รัฐจะต้องกำหนดนโยบายเพื่อให้ประชาชน มีพอและเพียงอย่างทั่วถึง (inclusively)</p>
<p>0) ระดับ 0 ไม่พอเพียง</p>	<p>0) ขั้นตอนชะตากรรมชาติปัจจัย 4 นั้น ต้องเตรียม แก่ไขร่วมกันให้เป็นวาระแห่งชาติเร่งด่วนของรัฐ สูงสุด</p>

ที่มา: บุญทัน ดอกไธสง (2550)

การแปลงสู่การปฏิบัติ Operational diffimtions จากหลักการสำคัญ 4 ประการ 5 ตัวบ่งชี้ จะมีลักษณะ 9 องค์ประกอบ ดังนี้

หลัก 4 ประการ	5 ตัวบ่งชี้	ระดับมาตรวัด 4, 3, 2, 1
0 ขาดแคลนความพอ วัดด้วยเพียง	พึ่งตนเองไม่ได้	ขาดความพอ ระดับเพียงคือ 0
1. มีปัจจัย 4 ครบ อย่างพอเพียง มีความพอวัด ด้วยเพียงระดับ 4	1. มีการปกครองตนเอง 2. มีการศึกษาดี 3. มีสิทธิมีเสียง 4. มีศักดิ์ศรี 5. มีเสรีภาพ	พอวัดด้วยเพียงระดับ 1 = +4
2. การบริหารจัดการ กระจายโภคทรัพย์ อย่างเป็นธรรม มีความพอระดับ 5	1. มีงานทำประจำ 2. มีรายได้ประจำ 3. มีรายจ่ายสมดุล 4. มีเงินฝาก 5. มีการค้าขายจากผลผลิต	พอวัดด้วยเพียงระดับ 2 = 4+1 =5
3. การบริการ จริยธรรมาภิบาล (มีความพอระดับ 7)	1. มีการบริการศึกษาใน ยุคหลังนวยุค 2. มีการปฏิบัติสมาธิจิต ดุลภาพ 3. จริยธรรมาภิบาล สมดุล (ไม่มี 2 มาตรฐาน) 4. มีระบบการสื่อสาร พอเพียงกับกาลสมัย 5. มีการจัดการสภาพ แวดล้อมอย่างพอเพียง (สมดุล)	พอวัดด้วยเพียงระดับ 3 = 5+1 =6

หลัก 4 ประการ	5 ตัวบ่งชี้	ระดับมาตรวัด 4, 3, 2, 1
4. หลักการมีส่วนร่วมจากรัฐ + ธุรกิจ + บุคคลในชุมชนและโลกเป็นหุ้นส่วนร่วมกิจกรรม (5P) มีความพอเพียงระดับ 9	<ol style="list-style-type: none"> มีส่วนร่วมจากรัฐ มีส่วนร่วมจากธุรกิจ รัฐ + ธุรกิจ + ประชาชนในชุมชนเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนาร่วมกับ ASEAN และโลก มีความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินอย่างทั่วถึงปกครองโดยธรรมอำนาจเป็นของชุมชนประชาชน มีสันติภาพมีความสุขในครอบครัวชุมชนประเทศและโลก 	พอดีด้วยเพียงระดับ 4 $= 6+3 = 9$ ซึ่ง 3 มาจาก ข้อ 1-2 -3 = 1 ข้อ 4 = 1 ข้อ 45 = 1

ที่มา: บุญทัน ดอกไธสง (2550)

สรุปผลการวิเคราะห์

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของ บุญทัน ดอกไธสง (2556 - 2560) นั้น ผู้เขียนขออภิปรายจากปรัชญาที่ลุ่มลึก ในปรัชญาพอเพียงของพระองค์ท่าน ปรัชญาเป็นภาษาที่เข้าใจง่าย แต่พระองค์ใช้คำว่า ปรัชญานั้นจำเป็นต้องเข้าใจความอัจฉริยะของภาษาที่ซ่อนแฝงอยู่ หากแต่ค้ำง่าย ๆ เช่น ความรัก คุณธรรม ความเป็นธรรม ความเที่ยงธรรม และความบริสุทธิ์ทางสายกลาง และพอเพียง แต่เมื่ออ้างถึงปรัชญาแล้ว จะมีเนื้อหาไม่เพียงรูปธรรม (Tangible) แต่มีอรูปธรรม (Intangible) ด้วย ดังนั้น แสงสว่าง คือ ผู้รู้ที่แทงทะลุสิ่งทุกอย่างอย่างจนหมดความสงสัยแล้ว ดังนั้น มุมมองเศรษฐกิจ

พอเพียงตามที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานนั้น ผู้เขียนได้ให้ความสนใจที่น่าจะมีความหมายอยู่ 5 ระดับ คือ 1) ระดับความคิด C = Concept เมื่อมี Concept จึงนำกรอบความคิดนั้นนำไปสู่การปฏิบัติการเป็นกิจกรรม 2) Activities ในกิจกรรมนั้นจะต้องมีฐานรองรับ คือ โครงการรองรับ 3) Projects และเมื่อนำโครงการไปสู่การปฏิบัติ จำเป็นจะต้องมีการวิเคราะห์ในกิจกรรมนั้นเพื่อให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด และแนวทางแก้ไขจึงทำการวิเคราะห์ 4) Analyze ถัดจากนั้นจะต้องทำการวัดผลงานที่ได้ปฏิบัติโดยเน้นที่ผลของการปฏิบัติ ผลของการคุ้มทุนไม่คุ้มทุน ซึ่งเรียกว่า Result base หรือระดับเพียง 5) คือ Scale of Measurement ซึ่งก่อนจะถึงประเด็นนี้ จะพบว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ได้เสด็จประพาสตั้งแต่พระองค์เป็นกษัตริย์ในวัยหนุ่ม ได้พบเห็นสภาพแวดล้อม บ้าน ป่า เขา ลำเนาไพร ได้บันทึก ได้ถ่ายรูป ได้เห็นความทุกข์ ความยากลำบากของประชาชนในถิ่นทุรกันดาร ได้เห็นทั้งความขาดแคลน ความแห้งแล้ง น้ำท่วม ที่ดินเค็มใช้ไม่ได้ ซึ่งกระบวนการเหล่านี้คือการวิจัยที่แท้จริง เป็นการวิจัยที่เห็นภาพโดยตรง สิ่งเหล่านี้เรียกว่าเป็นกระบวนการของการสะสมข้อมูลจากประสบการณ์ตรงจากการร้องทุกข์ประชาชน จากการรายงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐและภาพที่ทรงเห็น จึงถือว่ากระบวนการดังกล่าวนี้ คือ แหล่งข้อมูลที่พระองค์ได้นำมาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ เป็นหลักการที่สำคัญที่ทำให้เกิดกระบวนการ CAP + KSM model ดังนั้น การวิเคราะห์เศรษฐกิจพอและเพียงจะต้องเข้าถึงเข้าใจองค์ประกอบหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง ปรัชญาเศรษฐกิจพอและเพียงในมิติที่ให้ความเห็นและความหมาย ดังนั้น การเขียนนี้จึงอาจจะไม่เป็นไปตามเจตจำนงของระบบที่ตกผลึก การเสนอนี้อาจจะไม่ลึกซึ้งตามนัยของพระองค์ท่านซึ่งเป็นมิติที่สำคัญ ผู้เขียนจะไม่เข้าไปศึกษารายละเอียดของ 4,000 โครงการหรือโครงการนำร่อง ซึ่งได้มีนักวิชาการเขียนมาแล้ว แต่ที่ให้ความสนใจมากที่สุดคือ คำว่า เศรษฐกิจพอและเพียง

ข้อเสนอ: ชุมชนเศรษฐกิจพอและเพียง 1) หมู่บ้าน 2) ตำบล 3) อำเภอ 4) จังหวัด 5) ชุมชน อาเซียนและโลก จะต้องวางระบบเครือข่ายสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สภาพแวดล้อมและบทบาทของ Big data internet of things (TIOS) จะมีส่วนสร้างระบบพอและเพียงใน 5 ด้านในทุกภาคส่วนอย่างทั่วถึง เช่น ครอบครัว ชุมชน ตำบล จังหวัด อาเซียน และโลก โดยการรู้ระดับพอ และสามารถวัดได้ด้วยเพียงโดยใช้หลัก เพิ่ม หัก ลบ กลบหนี้ (หาร) เช่น พระองค์ตรัสว่า ดินเค็ม + ดินเปรี้ยว ถ้าป่าไม้ถูกทำลายมากต้อง x พลังป่าเข้าไป น้ำแห้งแล้งเป็นเช่นเดียวกัน ระบบ SME + SML + SMN + LSG คือ Small and Medium Enterprise ระดับชุมชน ระดับใหญ่ ระดับประเทศ และระดับโลก จำเป็นต้องวางระบบเชิงบุคคล กลุ่ม และสร้างเครือข่ายคนที่มีมุ่งมั่น ช่วยตนเอง ชุมชน และโลกด้วยเน้นหลักพัฒนาตามพุทธธรรม ด้วยหลักปรัชญา

สรุปได้ว่า: การใช้ CAP + KSM model เพื่อนำหลัก SEP ไปปฏิบัติ หลักการทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อบ่งชี้ให้เห็นความสำคัญของความคิดจิตวิญญาณ ที่จะขจัดความไม่เท่าเทียม ความเหลื่อมล้ำในสังคม ให้มนุษย์ในโลกได้เข้าใจหลักการจัดระบบการผลิต การแบ่งปัน โภคทรัพย์ที่ไม่เท่าเทียมนั้น ให้สามารถอยู่ได้ อยู่ดี อยู่อย่างมีศักดิ์ศรี ในฐานะที่เป็นมนุษย์ที่เกิดมาร่วมชุมชน ร่วมชาติ ร่วมโลกเดียวกัน

ผู้เขียนชี้ประเด็นปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในความหมายปรัชญา คือ ความรู้ที่สิ้นความสงสัยแล้ว คือการเข้าใจ การเข้าถึง จึงเกิดความรู้อย่างสมบูรณ์หรือความรู้อันเกิดจากที่สุดของความสงสัยในภาษาเศรษฐกิจ ซึ่งหมายถึง การรู้จักแบ่งปันกันอย่างเป็นระบบบนพื้นฐานของความรัก ความปรารถนาดีต่อเพื่อนร่วมชาติและมนุษยชาติ และสำคัญ คือ พอ และ เพียง ให้ทั่วถึง ทั่วประเทศ ไม่ให้ประชาชนอดอยาก ความขาดหรือความไม่พออนันนำไปสู่โภชนาที่มีผลกระทบต่อสมองและสุขภาพเส้นตรงในชาติ คือความพอจะต้องเป็นเส้นตรง แนวราบที่สามารถตรวจสอบได้ทั้งระดับของประเทศแล้วกำหนดเส้นตรงในแนวตั้ง คือเส้นเพียงที่สามารถวัดได้ ถ้าสร้างเส้นพอได้ ความจนจะหมดไป

ทั่วประเทศ ดังนั้น พอและเพียงที่พระองค์ได้ตรัสแล้วและผู้ที้อธิบายปรัชญาของพระองค์ที่บันทึกจากพระดำรัสของพระองค์โดยนักปฏิบัติกลุ่มแรกและขยายผลงานมาศึกษาสืบต่อกันมา ซึ่งนักวิชาการทั้งหลายมักจะอธิบายถึงสามวงกลมแห่งปรัชญา ทุก ๆ ท่านจะมีมุมมองในรูปแบบเดียวกันกับตารางที่ 1 2 และ 3 ดังกรอบของที่กล่าวมา แต่อย่างไรก็ตาม นักวิชาการที่อ้างถึงมานั้น เห็นว่าเศรษฐกิจพอเพียงได้รับการสนับสนุนโดยนักเศรษฐกิจสายธรรม คือ อย่างน้อยต้องไม่ปล่อยให้ประชาชนอยู่อย่างไม่พอ ต้องให้พอกินพอใช้ พออยู่ได้ พอมีศักดิ์ศรี แล้วกระบวนแห่งโซ่ตรวนพัฒนาตามลำดับจะเกิดขึ้นด้วยหลักการใช้หลักทางสายกลางโดยไม่สุดโต่ง เช่น ต้นใหญ่ล้มต้นน้อยไม่มีเต็ม เป้าประสงค์หลักของปรัชญาคือการสร้างความพอรู้ด้วยเพียงคือ ระดับปัจจัย 4 เป็นสำคัญ แต่บุคคลนั้นจะต้องพึ่งตนเองอย่างมีคุณภาพและรู้จักการบริหารจัดการตน ครอบครัว และองค์กรของตน ให้มีความพอด้วยกันทุกคนทั่วหมู่บ้าน ชุมชน ประเทศ อาเซียน และโลกนั้นต้องหลุดพ้นจากความหิวโหยทั่วประเทศ และโลกใบนี้ โดยเริ่มต้นด้วยการรู้จักเส้นไม่พอและเส้นพอ คือ อย่างน้อยต้องสร้างให้เกิดมีปัจจัย 4 การมีปัจจัย 4 คือ มีความพอและความเพียงในระดับครอบครัว หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ ประเทศ และโลก เพื่อขจัดความอดอยาก หิวโหย การเอารัด ความเท่าเทียมกันทั่วโลก แล้วพัฒนาจาก พอ 4 พอ 5 พอ 6 พอ 7 พอ 8 พอ 9 ด้วย หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โลกจะมีความสมดุลคุณธรรม

รายการอ้างอิง

- ค่านาย อภิปรัชญาสกุล. (2537). *ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: โฟกัส มีเดียแอนด์พับลิชชิง.
- ชัยยะวัฒน์ วิบูลสวัสดิ์. (2550). *เศรษฐกิจพอเพียง ไม่ใช่ “ทฤษฎี” เศรษฐศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชัยยะวัฒน์ วิบูลสวัสดิ์. (2555). *เศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชัยยะวัฒน์ วิบูลสวัสดิ์ และคณะ. (2553). *ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- บุญทัน ดอกไธสง. (2550). *รัฐประศาสนศาสตร์สร้างสรรค์ Creative Public Management*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ปัญญาชน.
- บุญทัน ดอกไธสง. (2553). *เอกสารประกอบการบรรยายรัฐประศาสนศาสตร์ คุชฎีบัณฑิต*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- บุญทัน ดอกไธสง. (2558). *กระบวนการการเรียนรู้และพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ตามกระบวนการ KSM model*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- บุญทัน ดอกไธสง. (2559ก). *รัฐประศาสนศาสตร์สร้างสรรค์ กับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- บุญทัน ดอกไธสง. (2559ข). *วารสารการวิจัย Director of MPA, DPA international program*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

บุญทัน ดอกไธสง. (2559ค). *เอกสารประกอบการบรรยายรัฐประศาสนศาสตร์*.
พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ประยูรค์ ปยุตโต. (2546). *พุทธศาสนากับสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมล
คีมทอง.

รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร. (2556ก). ทักษะของชาวจุมชนต่อโครงการพัฒนาหมู่บ้าน
ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอตอยสะเกิด จังหวัด
เชียงใหม่. *วารสารมหาวิทยาลัยนเรศวร*, 21(2).

รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร. (2556ข). *เศรษฐศาสตร์สายกลาง*. วันที่ค้นข้อมูล
14 สิงหาคม 2559, [http://www.siamintelligence.com/100th-
schumacher-buddhist-economy](http://www.siamintelligence.com/100th-schumacher-buddhist-economy)

สำนักข่าวอิศรา. (2559). *หลังเวทีประชุม G-77 กับเป้าหมายเคลื่อน “เศรษฐกิจ
พอเพียง” สู่วะทีโลก*. วันที่ค้นข้อมูล 14 สิงหาคม 2559, เข้าถึงได้
จาก [http://thaipublica.org/2016/03/thailand-sustainability-
goals2/](http://thaipublica.org/2016/03/thailand-sustainability-goals2/)

สำนักงานคณะกรรมการสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550).
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (2555 - 2559).
กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ.

สำนักงานพระราชวัง. (2550). *พระราชปรารภ โครงการพัฒนาตามพระราชดำริ*.
กรุงเทพฯ: สำนักงานพระราชวัง.

สำนักงานเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (2550 - 2554)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ.

อี เอฟ ชุมัคเกอร์. (2554). *เศรษฐศาสตร์บนทางสายกลาง รำลึก 100 ปี อี เอฟ ชุมัคเกอร์* ปีดาแห่งเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ. วันที่ค้นข้อมูล 14 สิงหาคม 2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.siamintelligence.com>.

Amartya Sen. (2013). *Poverty and Famines: An Essay on Entitlement and Deprivation*. Retrieved August 14, 2016, from <http://oknation.nationtv.tv/blog/nationalhealth/2010/12/08/entry-1>

Schumacher, E. F. (2011). *Buddhist Economics*. Retrieved August 14, 2016, from <https://nanapolecon.wordpress.com>

Chandarasorn, V. (2016). *Managing the public sector via self-sufficiency/ by Voradej Chandarasorn and Andrew Elliott*. Bangkok: Suan Sunandha Rajabhat University.